

ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ (Αύγουστος 2006)

Συγγραφέας: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΚΑΡΤΖΟΣ

Ο νόμος 2508/97 εθέσπισε τα χωροταξικά σχέδια δήμων, τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και Σχέδια Χωροταξικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ). Τα σχέδια αυτά οροθετούν σε ολόκληρη τη διοικητική περιοχή του δήμου ζώνες χρήσεων γης, σε μεγάλη κλίμακα (1: 25000), με στόχο τη δημιουργία ενός πλαισίου δραστηριοτήτων και επενδύσεων εναρμονισμένων με το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

Ένα τέτοιο πλαίσιο, σε αντίθεση με ό,τι πιστεύει ο σημερινός Υπουργός ΠΕΧΩΔΕ, δεν μπορεί να καθοριστεί από το εθνικό χωροταξικό και τα τομεακά σχέδια, γιατί απαιτεί λεπτομερή διερεύνηση και σχεδιασμό σε μεγάλη κλίμακα. Τα υπερκείμενα σχέδια μπορούν να δώσουν μόνο γενικές κατευθύνσεις, τις οποίες τα χωροταξικά των δήμων υλοποιούν, με τη βοήθεια λεπτομερών τοπικών πληροφοριών που συγκεντρώνουν.

Τα σχέδια αυτά είναι αποκεντρωμένα στις περιφέρειες και στην αυτοδιοίκηση, γιατί ανάπτυξη χωρίς την ενεργό συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών δεν μπορεί να γίνει. Ο Υπουργός θέλει να παραχωρήσει πλήρη χωροταξική ελευθερία στο μεγάλο επενδυτικό κεφάλαιο, ώστε να αποφασίζει μόνο του πού θα επενδύσει, αδιαφορώντας για την αειφόρο ανάπτυξη και τη χωρική και κοινωνική συνοχή που εξασφαλίζει ο χωροταξικός σχεδιασμός. Νομίζει ότι τα υπερκείμενα σχέδια (εθνικό χωροταξικό, τομεακά) θα λύσουν το πρόβλημα. Αυτό όμως είναι λάθος ή απλώς πρόφαση, γιατί τα υπερκείμενα σχέδια δεν είναι δυνατόν να γνωρίζουν, στην πολύ μικρή κλίμακα που εκπονούνται (1: 1.000.000!!!), ποιες συγκεκριμένες περιοχές προσφέρονται για ανάπτυξη και ποιες πρέπει να προστατευθούν.

Τέτοιες πληροφορίες μόνο από χωροταξικά σχέδια σε μεγάλη κλίμακα μπορεί να παραχθούν. Δικαίως ο Υπουργός θέλει να απαλλάξει τους επενδυτές από τους οργιώδεις γραφειοκρατικούς και δικαστικούς ελέγχους που κατόρθωσαν να κατεβάσουν την Ελλάδα στο τελευταίο επίπεδο επενδύσεων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όμως αυτό ακριβώς επιδιώκουν και τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, καταργώντας, με τη θεσμοθέτηση ζωνών, τη δαιδαλώδη γραφειοκρατία των σημειακών χωροθετήσεων του παρελθόντος, η οποία κατέληγε συνήθως στην άρνηση του Συμβουλίου της Επικρατείας. Μόνο που οι ζώνες τους καθορίζονται με γνώση των συνθηκών και σε πλήρη εναρμόνιση με τις ζώνες προστασίας του περιβάλλοντος, τις

οποίες οροθετούν τα ίδια, σε συνεργασία με τις αρμόδιες υπηρεσίες και τους ειδικούς επιστήμονες των ομάδων μελέτης.

Τα χωροταξικά των δήμων, εκτός από τη διευκόλυνση και την περιβαλλοντική εναρμόνιση των εξωγενών επενδύσεων, τις οποίες οι δήμοι επιθυμούν, αποβλέπουν επίσης στη στήριξη των τοπικών κοινωνιών, είτε με την υποκίνηση τοπικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών σε φθίνουσες περιοχές είτε με τη ρύθμιση, στις δυναμικές, των αρνητικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων τοπικών τάσεων, όπως η οικοπεδοποίηση της γεωργικής γης στις ακτές και τα προάστια ή η καταστροφή των τουριστικών πόρων από την ανεξέλεγκτη εξάπλωση της δεύτερης κατοικίας εκτός σχεδίου.

Βεβαίως, η πληθώρα των αναθέσεων χωροταξικών από δήμους κρύβει και αμαρτωλές επιθυμίες, όπως επεκτάσεις, κερδοσκοπία γης κ.λπ. για λόγους ψηφοθηρίας. Τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ όμως ενσωματώνουν διαδικασίες συναινετικής επίλυσης των συγκρούσεων ανάμεσα στα τοπικά συμφέροντα και τους φορείς προστασίας του περιβάλλοντος. Ουσιαστικό ρόλο έχει εδώ ο μελετητής. Έχοντας εξασφαλίσει την αυτοδέσμευση των αρχών προστασίας, επεξεργάζεται εναλλακτικές λύσεις και εξηγεί στους πολίτες, μέσω του δημοτικού συμβουλίου, τις περιβαλλοντικές και οικονομικές ωφέλειες μοντέλων ανάπτυξης διαφορετικών από εκείνα που εφαρμόζουν σήμερα. Με τον τρόπο αυτό έχουν ληφθεί αποφάσεις δημοτικών συμβουλίων που κατοχυρώνουν την προστασία των φυσικών πόρων και τη συνειδητοποιημένη στροφή της τοπικής ανάπτυξης προς τη σωστή κατεύθυνση.

Φυσικά, δεν είναι όλοι οι μελετητές διατεθειμένοι να παίξουν αυτό τον ρόλο. Οι διαδικασίες όμως αυτές προδιαγράφονται με σαφήνεια και οι αρμόδιες περιφερειακές αρχές μπορούν, αν θέλουν, να απορρίψουν τις μελέτες που δεν τις έχουν τηρήσει. Τις μελέτες όμως που έχουν τηρήσει τις διαδικασίες και εκφράζουν σχέδια συμφωνημένα από όλους, πρέπει να τις προωθήσουν άμεσα για θεσμοθέτηση, ώστε να αρχίσει

να διαμορφώνεται εμπειρία από την εφαρμογή. Αυτή τη στιγμή εκκρεμούν πάνω από 300 μελέτες ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, όλες χρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση, από τις οποίες δεν έχει θεσμοθετηθεί ούτε μία. Συμπερασματικώς τα χωροταξικά των δήμων είναι τα μόνα που μπορούν να επιτύχουν συνθετικά το τρίπτυχο των στόχων «διευκόλυνση επενδύσεων», «προστασία του περιβάλλοντος», «τοπική ανάπτυξη και κοινωνική συνοχή».

Όλα αυτά όμως χρειάζονται αποκεντρωμένες διαδικασίες. Τίποτε δεν μπορεί να γίνει από το κέντρο. Η περιφερειακή αρχή πρέπει να μετέχει στις διαδικασίες βήμα προς βήμα για να κατανοήσει σε βάθος τα δεδομένα, τους στόχους και τις συγκρούσεις, ώστε να μπορεί να διαμορφώσει και να προωθήσει για θεσμοθέτηση σωστές και υπεύθυνες θέσεις. Αντί γι' αυτό, οι περιφερειακές αρχές, από αδυναμία ή ευθυνοφοβία, ρωτούν τις κεντρικές αρχές, δηλαδή ανθρώπους που βρίσκονται ακόμα πιο μακριά από τα πράγματα. Αυτό γίνεται εις πείσμα του γεγονότος ότι ο νόμος 2508/97 αποκεντρώνει στην περιφέρεια όλες τις αρμοδιότητες του σχεδιασμού.

Η κατάσταση αυτή βοηθάει το κέντρο να παγώσει τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ για να ξαναπάρει στα χέρια του όλη την εξουσία της διαχείρισης της γης, ώστε να μπορεί ο Υπουργός να χορηγεί άδειες κατά βούληση, χωρίς χωροταξικό σχεδιασμό. Ελπίζουμε ότι οι συνειδητοποιημένες περιφερειακές αρχές, η νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και οι δήμοι δεν θα αφήσουν να περάσουν τέτοιες μεθοδεύσεις.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» στις 9 Αυγούστου 2006, σ. 6.